യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 6
(നിർവാണപ്രകരണം ഉത്തരാർധം)/സർഗം 94

ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
അഥ ഹേമമയാകാശവിസ്തീർണായാം മഹാഭുവി .
സൗഹാർദാദേവ സിദ്ധസ്യ തസ്യേദമഹമുക്തവാൻ .. 1
ത്വയാ ന കേവലം താവന്മയാപി ന വിചാരിതമ് .
ആവ്യാപ്തിരഹിതാ നാമ ന സംഭവതി ദേഹിനാമ് .. 2

കസ്മാന്മയാ തവോദന്തം വിചാര്യാസൗ സ്ഥിരീകൃതാ .
ന കുടീ വ്യോമ്നി തേന+ ത്വമഭവിഷ്യഃ സ്ഥിര+സ്ഥിതിഃ .. 3
ഉത്തിഷ്ഠ സിദ്ധലോകേഷു നിവസാവോ യഥാസ്ഥിതമ് .
സ്വാസ്പദസ്ഥിതയഃ സൗമ്യാഃ സ്വാത്മസിദ്ധൗ സുസാധനമ് .. 4
ഇതി നിർണീയ താവുച്ചൈരുത്സൃതൗ താരകോപമൗ .
സമമേകപുടോഡ്ഡീനൗ വ്യോമ യന്ത്രോപലാവിവ .. 5
പ്രണാമപൂർവമന്യോന്യമഥ കൃത്വാ വിസർജനമ് .
ഗതഃ സോഽഭിമതം ദേശമഹം ചാഭിമതം ഗതഃ .. 6
ഇതി വൃത്താന്തമഖിലമുക്തവാനസ്മി രാഘവ .
തവാശ്ചര്യമയീം പശ്യ സംസൃതീനാം വിചിത്രതാമ് .. 7
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ഭഗവംസ്തവ ദേഹോഽസൗ പൃഥിവ്യാമണുതാം ഗതഃ .
ഭ്രാന്തഃ കേന ശരീരേണ സിദ്ധലോകാംസ്തതോ ഭവാൻ .. 8
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ആ സ്മൃതം ശ്രൃണു വൃത്താന്തം തതോ മമ ജഗദ്ഗൃഹേ .
ഭ്രമതഃ സിദ്ധസേനാസു ലോകപാലപുരീഷു ച .. 9
അഹമിന്ദ്രപുരം പ്രാപ്തോ ന കശ്ചിത്തത്ര ദൃഷ്ടവാൻ .
മാമിമം ദേഹരഹിതമാതിവാഹികദേഹിനമ് .. 10
അഹ കില തദാ രാമ സംപന്നോ ഗഗനാകൃതിഃ .
ന ചാധാരോ ന ചാധേയശ്ചിദാകാശമയാത്മകഃ .. 11
ന ഗ്രഹീതാ ന ച ഗ്രാഹ്യസ്ത്വാദൃശാർഥാവബോധിനാമ് .
ന ചൈവ ദേശകാലാനാം ക്വചിദാവൃത്തികാരകഃ .. 12
മനോമനനമാത്രാത്മാ പൃഥ്വ്യാദിപരിവർജിതഃ .
സംകല്പപുരുഷാകാരഃ പദാർഥാനാമരോധകഃ .. 13
അരുദ്ധശ്ച പദാർഥൗഘൈഃ സ്വയം സ്വാനുഭവോന്മുഖഃ .
വ്യവഹർതാ തഥാഭൂതൈരേവം പുംഭിർമനോമയൈഃ .. 14
സ്വപ്നാനുഭൂതയോ രാമ ദൃഷ്ടാന്തോഽത്രാവിഖണ്ഡിതഃ .
അനുഭൂത്യപലാപം തു യഃ കുര്യാത്തേന ത്യേസ്ത്വലമ് .. 15
യഥാ സ്വപ്നചരോ ഗേഹേ വ്യവഹർതാ ന ദൃശ്യതേ .
തഥാ തദാ ന ദൃഷ്ടോസ്മി പുരസ്ഥോഽപി നഭോഗതൈഃ .. 16
അഹമന്യാൻപ്രപശ്യാമി പാർഥിവാകാരഭാസുരാൻ .

മാമാതിവാഹികാത്മാനം ന കശ്ചിദപി പശ്യതി .. 17
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ന ദൃശ്യതേ വിദേഹത്വാദ്ഭവാന്വ്യോമ-വപു+ര്യദി .
തത്കഥം തേന സിദ്ധേന ദൃഷ്ടോഽസി കനകാവനൗ .. 18
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
അസ്മദാദിർജനോ നാമ യഥാ സംകല്പകല്പിതാൻ .
നാസംകല്പിതമാപ്നോതി സത്യകാമവപുര്യതഃ .. 19
വ്യവഹാരേഷു മഗ്നേന ലൗകികേഷ്വമലാത്മനാ .
ക്ഷണാദ്വിസ്മര്യതേ പുംസാ ആതിവാഹികമാത്മനഃ .. 20
മയാ പശ്യതു മാമേഷ ഇതി സംകല്പിതം തദാ .
തേന മാം ദൃഷ്ടവാനേഷ സ്വസംകല്പാർഥഭാജനമ് .. 21
ജനോ ജരഠഭേദത്വാന്ന സംകല്പാർഥഭാജനമ് .
സ ഏഷ ജീർണഭേദത്വാത്സത്യകാമത്വഭാജനമ് .. 22
ദ്വയോസ്തു സിദ്ധയോഃ സിദ്ധവിരുദ്ധേപ്സിതയോർമിഥഃ .
അധികൈകാവദാതാത്മാ ജയീ പുരുഷയത്നവാൻ .. 23
ഭ്രമതഃ സിദ്ധസേനാസു ലോകപാലപുരീഷു മേ .
വിസ്മൃതാ വ്യവഹാരൗഘൈഃ സാതിവാഹികതാത്മനഃ .. 24
യദാ തദാഹമപരൈർവ്യവഹർതും മഹാമ്ബരേ .
പ്രവൃത്തോ ന ച മാം കശ്ചിത്തത്ര പശ്യതി ചഞ്ചലമ് .. 25
അത്യന്തമപ്യാരടതഃ ശബ്ദോ ന ശ്രൂയതേ മമ .
കേനചിത്സുരലോകേഷു സ്വപ്നപുംസ ഇവാനഘ .. 26
അവഷ്ടബ്ധം പ്രവൃത്തസ്യ നാന്യാവഷ്ടബ്ധയേ മമ .
സംപദ്യതേ കിംചിദപി മനോമനനദേഹിനഃ .. 27
ഏവം വ്യോമപിശാചോഽഹം സംപന്നോ രഘുനന്ദന .
മയാനുഭൂതാ കാപ്യേഷാ ദേവാഗാരപിശാചതാ .. 28
ശ്രീരാമ ഉവാച .
പിശാചാഃ സന്തിലോകേസ്മിൻകിമാകാരാഃകിമാസ്പദാഃ .
കിംജാതീയാഃ കിമാചാരാഃ കീദൃശാഃ കീദൃശാശയാഃ ..
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
പിശാചാഃ സന്തി ലോകേഽസ്മിന്യാദൃശാസ്താദൃശാൻശ്രൃണു .
ന സഭ്യോഽസൗ ന യോ വക്തി പ്രസങ്ഗാപതിതം വചഃ .. 30
പിശാചാഃ കേചിദാകാശസദൃശാഃ സൂക്ഷ്മദേഹകാഃ .
ഹസ്തപാദാദിസംയുക്താഃ പശ്യന്തി ത്വമിവാകൃതിമ് .. 31
ഛായയാ ഭയദായിന്യാ ത്വന്യത്ര ഭ്രമരൂപയാ .
തേ ചിത്താക്രമണം കൃത്വാ ബോധയന്തി നരാശയമ് .. 32
ഘ്നന്ത്യദന്തി പിബന്ത്യാശു ലഘുസത്ത്വബലം ജനമ് .
ബലം സത്ത്വമഥോ ജീവാൻഹിംസന്ത്യാക്രമ്യ ചിത്തകമ് .. 33
ആകാശസദൃശാഃ കേചിത്കേചിന്നീഹാരസംനിഭാഃ .
കേചിത്സ്വപ്നനരാകാരാഃ സാകാരാ അപി സ്വാത്മകാഃ .. 34
കേചിദഭ്രദലപ്രഖ്യാഃ കേചിത്പവനദേഹകാഃ .

കേചിദ്ഭ്രമാത്മകാ ഏവ സർവേ ബുദ്ധിമനോമയാഃ.. 35
ഗ്രഹീതും നൈവ യുജ്യന്തേ ഗ്രഹീതും ശക്നുവന്തി നോ .
ആകാശശൂന്യവപുഷഃ പശ്യന്ത്യാകൃതിമാത്മനഃ .. 36
ശീതാതപാദിവിഹിതം സുഖം ദുഃഖം വിദന്തി ച .
പാതുമത്തുമവഷ്ടബ്ധുമീഹിതും ശക്നുവന്തി നോ .. 37
ഇച്ഛാദ്വേഷഭയക്രോധലോഭമോഹസമന്വിതാഃ .
മന്ത്രൗഷധതപോദാനധൈര്യധർമവശീകൃതാഃ .. 38
സത്ത്വാവഷ്ടമ്ഭയന്ത്രേണ മന്ത്രേണാരാധിതേന വാ .
ദൃശ്യന്ത്യേഽപി ച ഗൃഹ്യന്തേ കദാചിത്കേനചിത്ക്വചിത് ..39
ദേവയോനിർഹി സാ തേന കേചിദ്ദേവോപമാദയഃ .
കേചിന്നരസമശ്രീകാഃ കേചിന്നാഗസമന്വയാഃ .. 40
ശ്വ-ശൃ-ഗാ-ലോപമാഃ കേചിദ്ഗ്രാമജങ്ഗലവാസിനഃ .
കുല്യാവകരരഥ്യാസു വസന്തി നിരയേഷു ച .. 41
ഏതദാസ്പദമേതേഷാമിത്യാകാരാഃ പ്രകീർതിതാഃ .
പിശാചാ ഏവമാചാരാ ജന്മൈഷാം ശ്രൂയതാമിദമ് .. 42
അചേത്യചിന്മയം ബ്രഹ്മ സർവശക്തിസ്വഭാവതഃ .
യത്സ്ഥിതം ബുദ്ധമേവാന്തശ്ചേത്യം സംകല്പയന്നിവ .. 43
തം ജീവം വിദ്ധി സ പ്രൗഢസ്ത്വഹംകാര ഇതി സ്മൃതഃ .
സോഽഹംകാരഃ സ്മൃതഃ പുഷ്ടോ മന ഇ+ത്യു-ദിതാ+ത്മഭിഃ .. 44
സ ഏവ കഥ്യതേ ബ്രഹ്മാ സകല്പാകാശരൂപവാൻ .
അസദേവാസതോ ബീജം ജഗതോ വിഗതാകൃതിഃ .. 45
ഏവം മനഃസ്ഥിതോ ബ്രഹ്മാ സദേഹോഽപ്യമലം നഭഃ .
തത്സ്വപ്നപുരുഷാകാരഃ സന്നേവാസദ്വപുഃ സദാ .. 46
പൃഥ്വ്യാദിമൂർതിരഹിതസ്ത്വാതിവാഹികദേഹവാൻ .
പൃഥ്വ്യാദയഃ കില കുതഃ സംകല്പപുരുഷസ്യ ഖേ .. 47
ഭവന്മനോ യഥാകാശപുരം പ+ശ്യതി കല്പിതമ് .
തഥാ മനോവിരഞ്ചിത്വം പശ്യ+ത്യാത്മനി കല്പിതമ് .. 48
യദ്വേത്തി കല്പിതം തത്സത്പശ്യത്യനുഭവത്യപി .
യോ യാവന്മാത്രകസ്തത്സ കസ്മാത്കില ന പശ്യതി .. 49
സ യത്പശ്യതി തത്താദൃക് ശൂന്യാത്മാ ശൂന്യമമ്ബരേ .
ബ്രഹ്മ ബ്രഹ്മണി വാ ബ്രഹ്മാ തദിദം ജഗദുച്യതേ .. 50
തഥാ സംപ്രതി ഭാസോഽസ്യ ചിരകാലൈകഭാവനാത് .
ഘനീഭൂതഃ സ്ഥിതഃ പുഷ്ടഃ സുദീർഘസ്വപ്നസുന്ദരഃ .. 51
ആതിവാഹികദേഹസ്യ തസ്യ തച്ചിരഭാവനാത് .
സർഗാനുഭവനം ഭൂരി ബ്രഹ്മണോ ബ്രഹ്മരൂപ്യപി .. 52
ഗതം പ്രകടതോത്കർഷാദാധിഭൗതികദേഹതാമ് .
തേനൈവ സർഗ ഇത്യുക്തോ ഭേദസംതതിഭാസുരഃ .. 53
സ ബ്രഹ്മാ ബ്രഹ്മമാത്രാത്മാ ബ്രഹ്മമാത്രാത്മനോസ്തയോഃ .
അജാതയോരേവ സദാ തദാത്മജഗതോർദ്വയോഃ .. 54
അഭിന്നയോരേവ ഭൃശം ശൂന്യത്വാമ്ബരയോരിവ .

ഐകാത്മ്യേനൈവ വസതോഃ പവനസ്പന്ദയോരിവ .. 55
വേത്തി ഭൂതമയത്വം തൻ-മി+ഥ്യൈ-വ-നതു വാസ്തവമ് .
തഥാ യഥാ ത്വം സംകല്പപുരുഷസ്യ സതോഽസതഃ .. 56
തതഃ ശരീരധാതൂനാം തേന പൃഥ്വ്യാദികാഃ കൃതാഃ .
അഭിധാഃ പഞ്ച ചിത്പുഷ്ടാ ജഗദിത്യേവ താഃ സ്ഥിതാഃ .. 57
യഥാ ത്വസത്യ ഏവായം സംകല്പഃ സത്യ ഏവ തേ .
തഥാസാവാത്മസംകല്പം സത്യമേവാനുഭൂതവാൻ .. 58
സ സ്വയം ചിന്മയാകാശഃ സ സംകല്പ+ശ്ചിദമ്ബരമ് .
അതഃ സ്വപ്നോ ജഗത്സർവം കൃതൗ നാശോദ്ഭവൗ സ്ഥിതൗ .. 59
യഥൈവൈതന്മനഃ സത്യം തദംശാഃ സത്യമേവ തേ .
തഥൈവ തത്കൃതാശ്ചന്ദ്രരുദ്രാർകേന്ദുമരീചയഃ .. 60
ഏവം സ്ഥിതേ ജഗജ്ജാലം തന്മനോരാജ്യമുച്യതേ .
തച്ച ശൂന്യം നിരാലമ്ബമാകാശകചനം ചിതി .. 61
യഥാ സ്വപ്നപുരം വ്യോമ സംകല്പാദ്രിര്യഥാ നഭഃ .
തഥാ ബ്രഹ്മ ജഗച്ചൈവ ഖമേവാച്ഛമനാകൃതി .. 62
ഏവമാഭാസമാത്രസ്യ കചതോഽനിശമവ്യയമ് .
സർഗാദിമധ്യാന്തദൃശോ മുധൈവാത്രോദിതാഃ സ്ഥിതാഃ .. 63
കിംചിദാകാശകോശസ്യ തവ വാ മമ വാനഘ .
ജഗതോ വാപി ജായേത കിം വാ നശ്യതി മേ വദ .. 64
തത്കിമർഥമനർഥായ നിരർഥകമപാർഥകാഃ .
കസ്മാദഭ്യുദിതാ ബ്രൂഹി രാഗദ്വേഷഭയാദയഃ .. 65
വസ്തുതോഽങ്ഗ ന സർഗാദിർന സർഗോ നാപ്യസർഗതാ .
വിദ്യതേ സകൃദാഭാതമിദമിത്ഥം സദൈവ തത് .. 66
ആശൂന്യേ വിപുലാഭോഗേ സ്വച്ഛചിജ്ജലപൂരിതേ .
കലനാപങ്കകലിലേ ഭവിഷ്യതി ചിദമ്ബരേ .. 67
അന്തരിക്ഷാക്ഷയക്ഷേത്രേ ഖാത്മനോ ഗഗനാത്മികാ .
തസ്മാദ്ബീജാദിയം ജാതാ ഭൂരിഭൂതശിലാവലിഃ .. 68
നാസ്തി കിംചിദിഹ ക്ഷേത്രം വ്യുപ്തം നാമ ന കിംചന .
ന ബീജമസ്തി നോ ജാതം കിംചിത്സർവം ച സംസ്ഥിതമ് ..69
യാഃ ശിലാവലയസ്തത്ര പുഷ്ടാസ്താ വിബുധാദയഃ .
യാസ്തു വർണോജ്ജ്വലാ ഏതാഃ സ്വാസ്ഥിതാ ബുദ്ധബുദ്ധയഃ .. 70
യാസ്ത്വർധപക്വാസ്താ ഏതാ നരനാഗാദിജാതയഃ .
യാസ്ത്വാശ്യാനാ രജോനഷ്ടാസ്താഃ കൃമിസ്ഥാവരാദയഃ .. 71
യാസ്തു ഗുർവ്യഃ ഫലൈർഹീനാഃ ശൂന്യാകാരാഃ ക്ഷയക്ഷതാഃ .
അശരീരാഃ ശരീരിണ്യസ്താഃപിശാചാദികാഃ സ്മൃതാഃ..72
ന ഹി സംകല്പിതുഃ സ്വേച്ഛാ ക്വചിത്പര്യനുയുജ്യതേ .
താസ്തഥേച്ഛാ വിരിഞ്ചസ്യ തഥാ നാമ തഥോദിതാഃ .. 73
സർവാ ഏവ ചിദാകാശരൂപിണ്യോ ഭൂതജാതയഃ .
ആതിവാഹികദേഹിന്യഃ പൃഥ്വ്യാദിരഹിതാത്മികാഃ .. 74
താശ്ചിരാഭ്യാസവശതസ്ത്വാധിഭൗതികസംവിദമ് .

പ്രാപ്താ ദീർഘാനുഭവനാത്സ്വപ്നജാഗ്രദ്ദശാമിവ .. 75
പിശാചാദ്യാസ്തഥാ ഏതേ തഥാഭൂതാധിഭൗതികാഃ .
തിഷ്ഠന്തി തുഷ്ടമനസഃ സ്വസംസാരവിഹാരിണഃ .. 76
പശ്യന്തി കാശ്ചിദന്യോന്യം ഗ്രാമ്യാ ഗ്രാമ്യേയകാനിവ .
സ്വപ്നൈകലോകവാസ്തവ്യാ ഇവൈതാ ഭൂതജാതയഃ .. 77
കാശ്ചിദ്വഹുനരപ്രാപ്തസ്വപ്നനിർമാണലോകവത് .
നാന്യോന്യമപി പശ്യന്തി നാനാസംസ്ഥാനസംസ്ഥിതാഃ .. 78
സ്ഥിതാ യഥൈതാ ജഗതി പിശാചാദ്യാഃ കുജാതയഃ .
പ്രായസ്തഥൈതാഃ കുമ്ഭാണ്ഡയക്ഷപ്രേതാദയഃ സ്ഥിതാഃ .. 79
യഥാ യത്രേഹ വൈ നിമ്നാ ജലം തത്രാവതിഷ്ഠതേ .
തഥാ യത്ര പിശാചാദ്യാസ്തമസ്തത്രാവതിഷ്ഠതേ .. 80
മധ്യാഹ്നേപി പിശാചശ്ചേദജിരേ തിഷ്ഠതി സ്വയമ് .
തത്തസ്യാന്ധം തമസ്തത്ര സംനിധാനം കരോത്യലമ് .. 81
ന നിഹന്തി ച തദ്ഭാനുർന ചാന്യസ്തത്പ്രപശ്യതി .
സ ഏവ ചാനുഭവതി പശ്യ മായാവിജൃമ്ഭിതമ് .. 82
അഗ്നേരാദിത്യചന്ദ്രാദേസ്തൈജസം മണ്ഡലം യഥാ .
പിശാചാദേരജന്യാത്മ താമസം മണ്ഡലം തഥാ .. 83
യാതി തേജസ്യനോജസ്ത്വം തമസ്യോജഃപ്രധാനതാമ് .
ഉലൂകവത്പിശാചാദ്യാ ആശ്ചര്യം തത്സ്വഭാവതഃ .. 84

ഏഷാ പിശാചാജനിതസ്യ ജാതിഃ
പ്രോക്താ മയാ തേ സമയാനപേതാ .
പിശാചതുല്യഃ സുരലോകപാല-
ലോകേഷു ജാതോ∫ഹമിതി പ്രസങ്ഗാത് .. 85

ഇത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠ-മഹാരാമായണേ വാത്മീകീയേ മോക്ഷോ-പായേഷു
നിർവാണപ്രകരണേ ഉത്തരാർധേ പിശാച-വർണന+പ്രസങ്ഗേന ജഗദ്/
ബ്രഹ്മണോ/ദൈക്യ+പ്രതി-പാദനം നാമ ചതുർ/നവതി-തമഃ സർഗഃ .. 94 ..
ഓം
****
CHECKED BY GURU P.R.IYER
24.12.2023